

Plānošanas dokumentu izstrāde, novērtēšana un datu vākšanas metodes. Kultūras indikatori

Agnese Hermane

agnese.hermane@lka.edu.lv

Valmiera, 2013.gada 6. novembris

Seminārs tiek organizēts projekta “Kultūra kā instruments demokrātijas un līdzdalības demokrātijas, kā arī kultūras tiesību īstenošanai” ietvaros, ko finansiāli atbalsta Islande, Lihtenšteina un Norvēģija EEZ finanšu instrumenta ietvaros un Latvijas valsts.

indikatori

- **mērījumi, kas parāda pārmaiņu apjomu**
- **dati, kas izmēra vai parāda mērķu sasniegšanas veiksmi vai neizdošanos**

- **Indikatori / rezultātīvie rādītāji**

- Pasaulē, kurā viss tiek mērīts, mērītāji ir tie, kas kontrolē prioritātes, definē saturu un sagaidāmo rezultātu.
(Lendrijs, Pahters, 2010)

- Indikators ir kvantitatīvs vai kvalitatīvs mērs, kas parāda, cik tāl ir sasniegts izvirzītais mērķis (politikas iznākums). Indikatorus var izmantot, lai analizētu un salīdzinātu veikumu dažādās iedzīvotāju grupās vai apgabalos un lai noteiktu politiskās prioritātes.
(Eiropas komisija)

Daži būtiski jēdzieni plānošanas kontekstā pašvaldībās :

- **Monitorings**
- **Novērtēšana**
- **Ieguldījumi (inputs)**
- **Rezultāti (outputs)**
- **Ieguvumi (outcomes)**

- Kvantitatīvie indikatori
- Kvalitatīvie indikatori

Indikatori citās jomās

- Uzņēmējdarbība – key performance indicators
- Ekonomikā - nodarbinātības rādītāji, IKP utml.
- Ilgtspējas indikatori
- Kopienų vitalitātes indikatori
- Dzīves kvalitātes indikatori

- Millennium Development Goals (2000)
- Best Value Performance indicators (UK)

Globālie indikatori

Nacionālie indikatori

Vietējie indikatori

Kultūras indikatori

UNESCO 2000. gada Pasaules kultūras ziņojums:

indikatori ir politiska dialoga instrumenti un tie nav tas pats, kas statistikas dati. Tajos jāietver izvērtējama un nevis deskriptīva informācija. Indikatoriem jāsniedz informācija, kas ir būtiska kultūras organizācijām lēmumu pieņemšanas procesā.

Kultūras indikatori

- Kvebekas statistikas institūts:

Īpaši nozīmīga statistika, kas dod iespēju apkopot informāciju, ātri informēt par parādību stāvokli vai padarīt saprotamus procesus un izmaiņas, kas notiek dotajā sabiedrībā

Latvija 2030

Kultūras telpas attīstība

Saglabāt un attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un veicināt piederības izjūtu Latvijas kultūras telpai, attīstot sabiedrības radošumā balstītu konkurētspējīgu nacionālo identitāti un veidojot Latvijā kvalitatīvu kultūrvidi.

	Sākot no	2030
Kultūras pasākumu apmeklējumu skaits gadā (uz 100 iedzīvotājiem)	181,7	>250
Radošo industriju eksporta īpatsvars no visa valsts eksporta (%)	0,73	3
Latvijā producēto filmu – pilnmetrāžas un īsmetrāžas – skaits gadā	46	>100
Latviešu oriģinālliteratūras izdevumu skaits gadā	1522	>2500
Amatiermākslas kolektīvu dalībnieku skaits gadā (uz 100 iedzīvotājiem)	2,7	>3,5
Iedzīvotāju, kuru dzimtā valoda ir latviešu valoda un iedzīvotāju, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, bet kuri prot latviešu valodu, īpatsvars no visiem valsts iedzīvotājiem (%)	79	100

Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas *Nacionāla valsts*

7. STRATĒĢISKAIS MĒRĶIS

Veidot uz zināšanām un informācijas un komunikāciju tehnoloģijām balstītu un uz rezultātiem virzītu kultūrpārvaldību, kā arī sekmēt kultūras decentralizāciju.

•*Politikas indikatori*

- Valsts kultūras budžets attiecībā pret IKP, %;
- valsts finansējuma īpatsvars kultūras kopējā finansējumā;*
- VKKF finansējuma ikgadējs % pieaugums;
- kultūras NVO skaits un to iniciatīvu/projektu skaita dinamika (VKKF u.c. atbalstīti projekti);
- valsts pārvaldes un NVO sadarbības projektu skaita dinamika;
- ar augstāko izglītību kultūras nozarē nodarbināto īpatsvara pieaugums %;
- likumdošanas iniciatīvu skaits publiskajā sektorā kultūras jomā (apstiprināto normatīvo aktu skaita dinamika)

KULTŪRPOLITIKAS PAMATNOSTĀDNES Radošā Latvija 2014 - 2020

Nostiprināt un palielināt Latvijas kultūras kapitāla vērtību un veicināt iespējami lielākas sabiedrības daļas līdzdalību un iekļaušanos kultūras procesos.

Indikatori:	Bāzes vērtība	2014	2017	2020
Krājumu (bibliotēku, muzeju, arhīvu) pieaugums (vienību skaits)				
Radītie jaundarbi (filmas, grāmatas, izrādes, koncerti - skaits) (bez grāmatām)	294	310	300	330
Kultūras pasākumu apmeklējumu skaits gadā uz 100 iedzīvotājiem	227	280	270	280
Amatiermākslas kolektīvu dalībnieku skaits uz 100 iedzīvotājiem	3.3	3.3	3.5	3.5
Mājsaimniecību patēriņš kultūrai no mājsaimniecību kopējā patēriņa izdevumiem %	7.0	7.0	7.5	8.1

Indikatoru izveides principi

- Nozīmība
- Izmēramība
- Vienkāršība
- Validitāte
- Uzticamība

- **Svarīgs ir konteksts**

kultūras vērtības dimensijas

Holdens un Hevisons:

1. Kultūras instrumentālā vērtība

iespējami objektīvi izmērāmi ekonomiski un sociāli ieguvumi

2. Kultūras būtības vērtība – emocionālā un garīgā kultūras ietekme, nemateriāla.

mērīšana iespējama novērtējot **indivīda** ieguvumus, dzīves kvalitāti

3. Kultūras institucionālā vērtība

iespējami objektīvi izmērāmi ekonomiski un sociāli ieguvumi

Kultūras produktu un pakalpojumu radošā ķēde

radīšana → ražošana → izplatīšana → lietošana

(Botkin and Matthews 1992)

līdzdalība

*(Unesco kultūras
statistikas institūts)*

Kultūras indikatoru veidi

- vides uzlabošanas un vietas reģenerācijas indikatori
- individuālās labklājības indikatori
- sociālā kapitāla un kopienu veidojošie indikatori
- ekonomiskās attīstības indikatori
- kopienas kultūras vitalitātes indikatori
- kultūras sektora veselības un ilgtspējas indikatori

kultūras indikatoru piemēri

UNESCO 1996, 1998 “Kultūras indikatori attīstībai”

1) Kultūras brīvības indikatori

domāšanas un izpausmes brīvība, pašnoteikšanās tiesības, minoritāšu tiesības, individuālās cilvēktiesības u.c.

2) Jaunrades indikatori

radīto produktu skaits, jaunrades aktivitātēs iesaistīto cilvēku skaits, kultūras produktu iegādei iztērētie līdzekļi u.c.

3) Kultūras dialoga indikatori

sasniegumi izglītībā, komunikāciju līdzekļi u.c.

UNESCO kultūras attīstības indikatori (2009)

Dimensijas	Apakšdimensijas
Ekonomika	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kultūras aktivitāšu pievienotā vērtība IKP 2. Nodarbinātība kultūrā 3. Mājsaimniecības izdevumi kultūrai
Izglītība	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pilnīga, godīga iekļaujoša izglītība visiem 2. Kultūras daudzveidības un radošuma iekļaušana izglītībā 3. Kultūras sektora profesionāļu izglītība
Mantojums	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kultūras mantojuma popularizēšana un lietošana
Komunikācija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izteiksmes brīvība 2. Interneta pieeja un lietošana 3. Daudzveidība un mediju saturs
Pārvaldība un Institucionalizācija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kultūras pārvaldības standarti 2. politikas un institucionālais ietvars 3. kultūras infrastruktūras izplatība 4. sabiedrības līdzdalība kultūras pārvaldībā
Sociālā līdzdalība	<ol style="list-style-type: none"> 1. Līdzdalība kultūras aktivitātēs 2. uzticamība 3. Pašnoteikšanās brīvība
Dzimumu līdztiesība	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dzimumu līdztiesības līmenis 2. Dzimumu līdztiesības uztvere

Kultūras indikatoru piemēri (Matarasso 1999)

Indikatori, kas saistīti ar ieguldījumu

- kultūras aktivitāšu skaits,
- organizācijas un mākslinieki,
- ieguldījums dažādos sektoros,
- nacionālā, reģionālā, vietējā kultūras politika.

Indikatori, kas saistīti ar iznākumu

- līdzdalības, pieejamības un aktivitāšu ietekme,
- izrāžu un notikumu skaits un apmeklētāju apjoms,
- piedāvājuma daudzveidība, etnisko minoritāšu dalība, izglītība un apmācība,
- ekonomiskā ietekme (darba vietas, investīciju atdeve u.c.)

Mērķtiecīgi izvirzītie iznākumu indikatori

- individuālā attīstība (pašpārliecinātības pieaugums, aktīvāka sociālā dzīve, personiskā identitāte, uzlabota mentālā un fiziskā veselība)
- sabiedrības attīstība (starppaaudžu un starpkultūru komunikācija, sadarbība, kriminalitātes mazināšanās, spējas mainīties, kolektīvā identitāte, urbānās vides uzlabojumu, brīvprātīgo darbs)

Kultūras indikatoru piemēri: (Mercer 2002)

Kultūras indikatoru kategorijas

1. kultūras vitalitāte un daudzveidība
2. kultūras pieejamība, līdzdalība, patēriņš
3. kultūra, dzīves stils un identitāte
4. kultūra ētika, pārvaldība

50 faktori jeb t.s. **Matarasso indikatori**, kā dalība mākslas pasākumos var ietekmēt indivīdu un sabiedrības sociālo dzīvi

- palīdz cilvēkiem attīstīt jaunrades spējas
- **veicina pašpaļāvību**
- veicina toleranci un sekmē konfliktu risināšanu
- ļauj cilvēkiem izskaidrot viņu vērtības, jēgnozīmes un sapņus
- **palīdz cilvēkiem iegūt draugus, samazina izolāciju**
- **atvieglo partnerattiecību attīstīšanu**
- paaugstina iecerēto vēlamā un iespējamā “latiņu”
- **attīsta saskarsmi starp paaudzēm**
- attīsta lepnumu par vietējām tradīcijām un lokālo kultūru
- jaunās pilsētās vai to apkārtnēs rada sabiedrības tradīcijas
- **palīdz cilvēkiem labāk justies vietās, kurās tie dzīvo**
- palīdz cilvēkiem palielināt kontroli pār pašu dzīvēm

Kultūras vitalitātes indikatori Ellis (2003:1)

- apmeklējumu statistika
- līdzdalības statistika amatiermākslas aktivitātēs
- publiskā finansējuma apjoms
- mecenātu un sponsoru finansējuma apjoms
- labdarības organizāciju skaits, kurām ir ar kultūru saistīti darbības mērķi
- diskusiju apjoms medijos par kultūrpolitiku un kultūras satura informācijas apjoms medijos

Kvebekas kultūras un komunikācijas aktivitāšu klasifikācijas sistēma (2004)

Ekonomiskie indikatori

- Kultūras sektora IKP attiecība pret vispārējo IKP
- Kultūras produktu eksporta indekss
- Kultūras produktu cenas indekss
- Kultūras industriju koncentrācijas indekss
- Kultūras produktu kopējais pārdošanas indekss
- Kultūras produktu tirgus daļa u.c.

Sociālie indikatori

- Izplatīšanas organizāciju skaits uz 1000 iedzīvotājiem
- Mājsaimniecību izdevumi kultūrai attiecībā pret brīvā laika izdevumiem laikam
- Kultūras organizāciju apmeklējuma indekss
- Līdzdalības indekss kultūras aktivitātēs
- Kultūras aktivitātēm patērētā laika attiecība pret brīvā laika aktivitātēm
- u.c.

Kultūras infrastruktūra, institūcijas, ieguldījumi - indikatoru piemēri pašvaldībām

- Kultūras institūciju skaits
- Pašvaldības izdevumi kultūrai
- Profesionālo mākslinieku skaits
- Radošā darbā nodarbinātie (dažādos sektoros)
- Kultūrpolitikas nodrošināšanā iesaistītais personāls
- Piesaistītā, privātā finansējuma apjoms
- Kultūras jomā nodarbinātie
- Kultūras jomā nodarbināto algu apjoms
- U.c.

Līdzdalība - indikatoru piemēri pašvaldībām

- Pasākumu, izrāžu, koncertu, izstāžu, meistarklašu skaits
- Kultūras pasākumu apmeklētāju skaits
- Vidējas apmeklējuma apjoms pasākumos
- Amatiermākslas kolektīvu skaits
- Amatiermākslas kolektīvu dalībnieku skaits

Pieejamība - indikatoru piemēri pašvaldībām

- Kultūras pasākumu norises vietas tuvākajā apkārtnē
- Kultūras pasākumu norises vietu fiziskā pieejamība
- Ieejas biļešu cena, brīvbiļešu apjoms

materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana, izpēte un pieejamības nodrošināšana – indikatoru piemēri pašvaldībām

- Kopējais kultūras pieminekļu un mantojuma vienību skaits
- Kultūras pieminekļu skaits, kas ir labā stāvoklī
- Kultūras mantojuma vienību skaits, kas pieejamas digitalizētā formā
- Atjaunoto un restaurēto mantojuma vienību skaits
- Atjaunoto un restaurēto kultūras pieminekļu skaits
- Mantojuma vienību skaits, kas ir pieejamas publiskai apskatei
- Muzeju un to pasākumu apmeklētāju skaits
- Muzeju izglītojošo projektu apmeklētāju skaits
- Muzeju krājuma vienību skaits, kas ir pieejamas publiskai apskatei
- Muzeju krājumu / kolekciju apjoms (vienību skaits)
- Atjaunoto muzeja krājumu vienību skaits
- Ekspozīciju, izstāžu un pasākumu skaits muzejos
- Izglītojošu projektu skaits muzejos
- Tradicionālās kultūras pasākumu apmeklētāju skaits
- Tradicionālās kultūras kolektīvu dalībnieku skaits
- Jaunizveidoto tūrisma / mantojuma produktu un pakalpojumu skaits
- Aktīvo bibliotēku lasītāju skaits un vidējais izsniegums
- Grāmatu skaits bibliotēku fondos
- Izsniegto grāmatu skaits bibliotēkās
- Izsniegto bērnu grāmatu un mācību literatūras skaits bibliotēkās
- Reģistrēto lasītāju skaits bibliotēkās
- Amatniecības pasākumu skaits
- Tradicionālās kultūras pasākumu skaits
- Tradicionālās kultūras kolektīvu skaits
- Kultūras pētniecisko darbu skaits
- Iedzīvotāju vērtējums par mantojuma pieejamību Liepājā
- Mantojuma nozares finansējuma īpatsvars pašvaldības kopējā un kultūras budžetā
- Skolu programmu skaits, kurās mācību nolūkos tiek izmantoti kultūras mantojuma objekti / pasākumi
- Tūrisma apgrozījuma / apmeklējuma pieaugums un sezonālitate Liepājā, vidējais apmeklējuma ilgums dienās

grūtības

Lielbritānijas Mākslas padome ir atzinusi, ka nespēj noteikt, kas būtu rezultatīvie rādītāji vienam no viņu galvenajiem mērķiem – “veicināt izcilību visos līmeņos”, jo izcilība mākslā ir grūti mērāms lielums.

Kopējās tendences:

- Pasaulē valda tendence attīstīt rezultatīvo rādītāju izmantošanu kultūras jomā
- nav vienotas kultūras indikatoru sistēmas pasaulē, kas padarīt datu salīdzināmus
- plaši izplatītās ir grūtības ar datu ieguvī, nacionālās statistikas pārvaldes lēni piemērojas pārmaiņām
- pieaug kvalitatīvo indikatoru īpatsvara loma
- kultūras institūcijas nepietiekami izmanto rezultatīvos rādītājus, lai darītu cilvēkiem zināmu sava darba vērtību;
-

Kopējās tendences:

- biežākas informācijas avots par rezultativajiem rādītājiem ir organizāciju gada pārskati vai stratēģiskie plāni, kas ir mazefektīvs kanāls daudzveidīgas auditorijas sasniegšanai
- pieejams salīdzinoši liels skaits kvantitatīvo rādītāju, bet kvalitatīvie aspekti un to noteikšanas standarti ir sastopami ievērojami retāk

Ja mēs nenodefinēsim indikatorus paši, tad kāds to izdarīs mūsu vietā

Roberts Džeins, Glenbovas muzeja bij. direktors

Lietas, ko visvieglāk izmērīt, parasti ir vismazsvarīgākās.

Ursula Franklina, Prof. Emeritus, Toronto Universitāte, Kanāda

Par to cik būtiski mērīt .....

“Pirmais solis ir mērīt visu, kas ir viegli mērāms. Tas ir pieņemami līdz noteiktam brīdim. Otrais solis ir ignorēt to, kas nav izmērāms, vai piešķirt tam patvaļīgu (arbitrary) kvantitatīvu vērtību. Tas ir liekulīgi un maldinoši. Trešais solis ir pieņemt, ka tas kas nav izmērāms, nav īsti nozīmīgs. Tas ir aklums. Ceturtais solis būtu teikt, ka tas, kas nav viegli izmērāms patiesībā nemaz neeksistē. Tā ir pašnāvība!”

Yankelovich D., citēts pēc Matarasso F. Cultural indicators., COMEDIA, 2001, page 6, www.comedia.org.uk

Izmantotie avoti:

- Baeker Greg., Measures and Indicators in Local Cultural Development., EUCLID, Canada, 2002, 28 pages
- Matarasso F. Use or Ornament? The Social Impact of Participation in the Arts. Comedia, Glasgow, 1997
- Merseur, Colin "Towards Cultural Citizenship: Tools for Cultural Policy and Development." The Bank of Sweden Tercentenary Foundation & Gidlunds Förlag, Södertälje
- Cultural Indicators. A preliminary review of issues raised by current approaches <http://www.comedia.org.uk/downloads/ACEIND-1.DOC>
- Boston indicators project
<http://www.bostonindicators.org/indicators/cultural-life-and-the-arts/how-are-we-doing>
- Introduction to Indicators. UNAIDS, 2010.
http://www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/documents/document/2010/8_2-Intro-to-IndicatorsFMEF.pdf

- Dunphy K. (2010) How can the impact of cultural development work in local government be measured? Towards more effective planning and evaluation strategies.
<http://mams.rmit.edu.au/jmqp93u0nhxwz.pdf>
- Dunphy, K., *Arts indicators for local government: valuing, planning for and measuring the contribution of the arts in local government in Australia*, Cultural Development Network, Melbourne, 2010, www.culturaldevelopment.net.au
- Anheier H.K. INTRODUCING 'CULTURAL INDICATOR SUITES'
http://www.sagepub.com/upm-data/13978_01_Indesign_Introduction.pdf
- Keating C. (2002) Evaluating Community Arts and Community Well-Being. *An Evaluation Guide for Community Arts Practitioners*
www.arts.vic.gov.au/Research_and_Resources/Resources/Evaluating_Community_Arts_and_Wellbeing
- Liepājas kultūrpolitikas stratēģija 2009-2014
- Latvijas ilgstpējīgas attīstības stratēģija Latvia 2030
- Kultūrpolitikas vadlīnijas "Nacionāla valsts"
- Kultūrpolitikas pamatnostādnes "Radošā Latvija"